VARDAGEN I NORDEN SEDAN 1523
NORDIC LIFESTYLE SINCE 1523

Historiska

Butik / shop

Historiska museets samlingar har sin grund i den så kallade Antikvitetssamlingen som kan spåras tillbaka till 1600-talet. Samlingen förvaltades av Antikvitetskollegiet när detta inrättades i Uppsala 1666. En av dess uppgifter var att samla in fornsaker. När Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien (KVHAA) grundades i Stockholm av Gustav III 1786 flyttades Antikvitetssamlingen dit.

När Bror Emil Hildebrand blev riksantikvarie på 1830-talet började han att systematiskt organisera de runt 2 800 föremål som fanns i samlingen. Endast 705 av föremålen var jordfynd. I kontrast till Historiska museets nuvarande samlingsområden innehöll samlingen mest föremål från 1500-talet och framåt, i synnerhet guld- och silverföremål och sigillstampar. Många av landets värdefullaste arkeologiska föremål finns i museets samlingar och anledningen till detta är att år 1684 kom ett Fyndplacat som stadgade att alla fynd av guld, silver och koppar skulle erbjudas staten för inlösen.

Statens historiska museum är ett av Sveriges ledande museer, som har rika samlingar av såväl profana som kyrkliga föremål från medeltiden.

Foto Anders Dernback
2018 Augusti

Foto Anders Dernback
2018 Augusti

GULDRUMMET

FOTO ANDERS DERNBACK
2018 AUGUSTI

Foto Anders Dernback
2018 Augusti

Guldrummet utgör en del av Historiska museet i Stockholm. Det innehåller guldföremål, men även silverföremål, från forntid till 1600-talet. I Historiska museets samlingar finns sammanlagt 52 kg guld och mer än 200 kg silver, och mycket är utställt i Guldrummet.

I Guldrummet finns tre unika guldhalskragar från folkvandringstiden (350-500 e.Kr.), silverhängen från vikingatiden, ädelstensbeprydda relikskrin från medeltiden. Här finns både Sveriges största samlade guldskatt, Timboholmsskatten samt Vitteneskatten som är Sveriges till vikten tredje största guldskatt. Den senare består av fyra och en halv guldring på sammanlagt 1,9 kg och den upphittad vid Vittene, Norra Björke socken, i Trollhättans kommun söder om Hunneberg.

Guldrummet skapades 1994 tack vare bidrag från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse. Guldrummet ligger i museets källarplan där ett stort betongvalv har sprängts ner under den stora gården. Man har använt inhemska material, till exempel skurad kalksten och skuren diabas i golv och pelare.

FYNDPLATSER

Elisabethrelikvariet eller Stockholmsrelikvariet är ett relikvarium med skål av agat, som möjligen är ett romerskt arbete, med ädelstenar från 1000-talet, som är guldinfattade och som anses ha innehållit Elisabeth av Thüringens huvud. Skålen har en fot och lock av förgyllt silver från 1200-talet. På locket finns två hopfogade kronor i guldfiligran. På de ihopfogade kronorna sitter bland annat safirer, malakiter och ametister.

Den tysk-romerske kejsaren Fredrik II skänkte år 1236 Elisabethrelikvariet till kyrkan i Marburg an der Lahn, som senare fick heta Elisabethkyrkan i Marburg, för att den skulle förvaras i den kyrkan. Relikvariet innehöll hans fränkas, Elisabeth av Thüringens kranium. Då fästningen Marienberg vid Würzburg i Bayern erövrades år 1631 tog svenskarna relikvariet.

Relikvariets äldsta del är en stor skål av agat och den är tillverkad på 300–600-talet. På 1000-talet tillkom en fot och hänklar i guld, prydd med ädelstenar.

I samband med Heliga Elisabeths död tillverkades flera behållare för hennes reliker och då infogades två kungakronor, varav en som lock, och en ny fot i förgyllt silver. Stenarna på den nya foten är så kallade gemmer och är antika, kanhända lika gamla som agatskålen som låg till grund för relikvariet. En av stenarna på foten har en inskription på arabiska.

Efter reformationen tömdes relikvariet på sitt innehåll och fördes från Elisabethkyrkan i Marburg till domkyrkan Marienberg i Würzburg i Bayern medan Elisabeths kranium fördes till klarissornas kloster i Wien (Krankenhaus St. Elisabeth Wien) i Österrike. I juni 2007 fusionerades klostren Elisabethinen Linz och Elisabethinen Wien och övertogs av Elisabeth von Thüringen Holding.

Relikvariet är en kejserlig gåva som kom i svenskarnas händer, när de intog fästningen Marienberg vid staden Würzburg i Bayern i oktober 1631. Det var under det trettioåriga kriget som staden Würzburg erövrades av svenska trupper under Gustav II Adolf. Fästningen Marienberg har varit ett fort sedan antiken. De flesta av de nuvarande byggnaderna byggdes ursprungligen i renässans och barockstilar mellan 1500-talet och 1700-talet. Efter Gustav Adolf hade erövrat området 1631 under trettioåriga kriget byggdes slottet som ett barockslott.

Elisabet av Ungern, även kallad Elisabet av Thüringen (1207-1231) var född på borgen Burg Rákóczi i Sárospatak i Ungern vid staden Bratislava, som ligger vid Donaus strand nära gränsen till Österrike omkring 60 kilometer från Wien, och avled endast 24 år gammal 1231 i Marburg an der Lahn i det tyska förbundslandet Hessen i Tyskland. Hon var en ungersk lantgrevinna och franciskantertiar. Elisabeth var dotter till den ungerske kungen Andreas II och hans fru Gertrud av Andechs-Meran (mördad 1213), och giftes bort 1221 med lantgreven Ludwig IV av Thüringen eller Ludwig den Helige, som residerade på Wartburg. Den medeltida borgen Wartburg ligger på en bergskam 220 meter över staden Eisenach i Thüringen och borgen utgjorde residens för lantgrevarna av Thüringen fram till 1247. Ludwig IV av Thüringen var född år 1200 i Creuzburg i Thüringen i Tyskland och dog 1227 i Otranto i provinsen i den italienska regionen Apulien i södra Italien.

Elisabethskrinet i Elisabethkyrkan i Marburg. Fram till 1500-talet var kyrkan St. Elisabet begravningsplatsen för lantgrevarna av Hessen. År 1539 lät Philip I, lantgreve av Hessen (Philip Magnanimous) ta bort benen av den Heliga Elisabet för att sätta stopp mot kulten av relikerna.
Elisabeths reliker kan nu hittas i Elisabeth-klostret i Wien, i Historiska museet i Stockholm, i Sayn Castle (Arm Reliquary) (tyska: Burg Sayn) i Koblenz och i den slovakiska staden Košice (ungerska: Kassa (uttalat kasja), tyska Kaschau).
En av Elisabeths många ättlingar, lantgreven Filip av Hessen (1504-1567), en ledare för den protestantiska reformationen och en av Martin Luthers viktigaste anhängare, belägrade kyrkan i Marburg tre hundra år efter hennes död. De krävde då att ordensriddarna skulle lämna över Elisabets reliker, för att de skulle skingras och därmed göra slut på pilgrimsresorna till Marburg, som redan minskade i omfattning. Filip av Hessen tog också den krönta agatbägaren, där Elisabets huvud låg, men lämnade tillbaka den efter att han blivit fängslad av den tysk-romerske kejsaren.

1632 togs relikvariet som krigsbyte av svenskarna under trettioåriga kriget. Under 1640-talet var relikvariet en del i den svenska kungliga skattkammaren.

Numera ingår relikvariet i Historiska museets samlingar och har SHM Inventarienummer 1 och visas i utställningen Guldrummet.